

ДО ЮВІЛЕЮ КАФЕДРИ ФІЛОСОФІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

© Петрушенко В., 2008

У 2007–2008 н. р. кафедра філософії Львівської політехніки вступила у свій 51-й рік діяльності. Скажемо прямо: з філософського погляду, який визначається широким підходом до будь-яких явищ дійсності, цей термін є невеликим. Відомі нам із історії філософські школи та інституції інколи існували тисячі років. Проте з огляду на те, що ці роки були сповнені енергією та наполегливою працею багатьох людей, котрі присвятили кафедрі своє життя, цей термін вже не можна оцінювати в суто арифметичних характеристиках. Крім того, в межах конкретного вищого навчального закладу існування і діяльність такої кафедри протягом і такого, порівняно невеликого часу, напевне, має реальне значення хоча б з огляду на ті функції, які вона виконувала і продовжує виконувати.

Як окрему кафедру її було створено наказом міністра вищої освіти СРСР у квітні 1957 р. з назвою “Кафедра діалектичного і історичного матеріалізму”. Під час створення вона налічувала в своєму складі вісім осіб, включаючи завідувача кафедри. Першим завідувачем кафедри був Манаков Олександр Іванович, учасник Великої Вітчизняної війни, який після війни закінчив літературний факультет Київського педагогічного інституту, а також у 1952 р. аспірантуру при кафедрі філософії того самого вищого навчального закладу. У 1954 р. він захистив кандидатську дисертацію із характерною для тих часів темою: “Докорінна відмінність базису і надбудови соціалістичного суспільства від базису і надбудови капіталістичного суспільства”. Згадка про назву теми повинна нагадати нам про ту основну місію, яку поклали у ті часи на кафедри суспільних наук вищих навчальних закладів: це було виконання завдань комуністичного виховання молоді. Просто кажучи, на ці кафедри поклали передусім і переважно апологетичні щодо тодішнього суспільно-політичного устрою функції. Можна принагідно також згадати й те, що першим завданням типових статутів вищих навчальних закладів СРСР стояло завдання формування так званого марксистсько-ленінського світогляду молоді. Проте варто помітити й інше: створення кафедри, яка повинна була так чи інакше ставити й розглядати питання про світобудову, природу людини та людської свідомості, про вихідні засади творчості – створення такої кафедри все ж було симптоматичним у тому сенсі, що вже тоді відчувалась неможливість обмежитись в питаннях формування особистості прямою та не дуже глибоко аргументованою пропагандою.

Варто відзначити, що кафедра доволі динамічно розвивалась разом із розвитком та зростанням Львівського політехнічного інституту: вже через п’ять років в її складі було двадцять осіб, а найбільша кількість людей в складі кафедри налічувалась у 1979-му – 1982-му роках: 34–36 осіб. У цей час істотно розширився і спектр тих філософських дисциплін, які викладали на кафедрі: поряд із основним курсом діалектичного і історичного матеріалізму читали етику, естетику, логіку, так званий науковий атеїзм.

У 1964 році була змінена номенклатура кафедр суспільних наук у вищій школі і кафедра вперше отримала назву “Кафедра філософії”. З 1960 по 1970-й роки захистили кандидатські дисертації 8 викладачів кафедри, що було свідченням її якісного зростання. Цікаво відзначити, що при кафедрі в цей час існувала лабораторія конкретних соціологічних досліджень, що разом із Львівським телебаченням досліджувала культурні зацікавлення мешканців Львова.

Попри те, що діяльність кафедри мала яскраво виражений ідеологічний характер, існував непоганий контакт кафедри із факультетами Львівської політехніки. Цьому, зокрема, сприяла загально-кафедральна тема досліджень, що звучала так: “Ідейна спрямованість викладання спеціальних дисциплін в технічному вищому навчальному закладі”. В опрацьованні цієї теми залучали як викладачів кафедри філософії, так і викладачів спеціальних кафедр. З початку 70-х років ХХ ст. викладачі кафедри почали активно працювати в сфері підготовки кадрів вищої кваліфікації: проводились заняття із

аспірантами, приймалися кандидатські іспити. Ця робота триває і сьогодні. Про авторитет кафедри в ті часи свідчив і той факт, що саме на кафедрі знаходилась Президія Львівського обласного відділення Філософського товариства СРСР, керівництво молодіжною секцією цього Товариства.

На початку 90-х років ситуація істотно змінюється: кафедра входить у склад створеного у 1992 р. Інституту гуманітарної освіти (ІГО), активно здійснюються пошуки в сфері випробовування нових методик викладання філософських дисциплін, радикально змінюється програма викладання філософії. Зокрема кафедра вперше в Україні розробила програму навчального курсу “Філософія науки і техніки” для рівня магістерської підготовки, яку успішно представляла на семінарі Міністерства освіти в м. Харкові у 1997 р.

За часи незалежної України на кафедрі запроваджено і проведено понад 15 наукових конференцій державного рівня, більше двох десятків Круглих столів із філософською тематикою, запроваджено підготовку аспірантів за спеціальністю 09.00.02 – “Діалектика і методологія пізнання”, видання фахового філософського часопису, кафедра є співвидавцем щорічного фахового збірника наукових праць. Працівники кафедри за останні 10 років видали 3 монографії, 10 навчальних посібників з різних філософських дисциплін, понад 15 методичних вказівок. Викладачі кафедри продовжують працювати із магістрантами та аспірантами Львівської політехніки; тепер аспірантський курс філософії проходить щорічно понад 100 аспірантів стаціонару, щорічно складають кандидатські іспити з філософії близько 180-ти осіб.

Звичайно, на кафедрі стикаються із багатьма проблемами і складностями в своїй діяльності: скорочуються аудиторні години на вивчення філософії, занадто великим і виснажливим є навчальне навантаження на викладачів, існують серйозні проблеми у справах наукової комунікації тощо. Проте хочеться відзначити позитивні перспективи в діяльності кафедри: кафедру поповнюють молоді талановиті викладачі, в складі кафедри працюють досвідчені та вмілі викладачі, котрі майстерно проводять заняття, вміють захоплювати молодь (про це свідчить, наприклад, велика кількість студентів, що бажають взяти участь у щорічних студентських наукових конференціях кафедри), кафедра підвищує рівень своїх наукових досліджень і публікацій. Ми сподіваємося на те, що той істинно гуманістичний заряд, що його привносить в духовний світ особистості філософія, завжди позитивно оцінюватиметься нашими колегами, котрі працюють в сфері технічних та спеціальних наукових досліджень.

Відзначу й численні зв'язки кафедри із іншими вищими навчальними закладами України і деяких інших країн: ми регулярно контактуємо і співпрацюємо у різних формах практично із усіма вищими навчальними закладами м. Львова, із Одеським національним університетом, з університетами м. Івано-Франківська, Вінниці, Чернівців, Дрогобича, Донецька, із Національним університетом “Острозька академія”. Існує угода про співпрацю із Інститутом філософії Університету м. Лодзь (Польща). Думаю, що певною мірою колектив кафедри причетний і до того, що ціла низка випускників Львівської політехніки або стали сьогодні відомими людьми, або й пішли у філософію. Мені приємно назвати тут академіка Е.П. Семенюка, проф. В.П. Мельника, міністра Кабміну України В. Куйбіду. Кафедра має безпосереднє відношення до організації і проведення у м. Львові Першої конференції, присвяченої вивченню творчості геніального кінорежисера ХХ ст. Андрія Тарковського.

Варто наголосити, що надзвичайно велике значення в роботі кафедри має прихильність і увага до неї з боку керівництва Львівської політехніки. Наш перший ректор часів незалежної держави проф. Юрій Кирилович Рудавський особисто цікавився справами кафедри і надавав їй всіляку підтримку. Юрій Ярославович Бобало, котрий керує університетом тепер, відіграв велику роль і в розвитку, і в зміцненні кафедри. Без його участі кафедра навряд чи мала би аспірантуру, фаховий Вісник, підтримку в питаннях підготовки докторів наук. Від себе особисто і від колективу кафедри хочу виразити щиру вдячність дирекції Інституту гуманітарних і соціальних наук та особливо проф. Ігорю Петровичу Карому, прихильність, толерантність і демократизм якого додають до звичайних проблем і турбот елемент приємності і наснаги.

Ювілей кафедри відзначався так, як, на мій погляд, і повинні відзначатись події в житті науково-освітніх організацій: була проведена Міжнародна наукова конференція – традиційні Читання, присвячені пам'яті засновника Львівсько-Варшавської філософської школи Казимира

Твардовського. Він очолив кафедру філософії Львівського університету у 1895 році, створив у Львові філософський семінар, на ґрунті якого і утворилась філософська школа. Після його смерті 11 лютого 1938 року його учні вирішили щорічно відзначати цей день спеціальними зустрічами. Зрозуміло, вони змогли зібратися лише один раз, а після того грянула Друга світова війна. І лише у 1988 році стараннями групи ентузіастів ці зустрічі були відновлені. Із 2002 року ці Читання фактично є щорічною кафедральною конференцією. Ювілейні читання є особливими у двох аспектах: відзначалося 70 років з дня смерті К.Твардовського якраз двадцятими Читаннями його пам'яті. Враховуючи те, що проблематика школи так чи інакше оберталась навколо питань зв'язків філософії і науки, на ювілейну конференцію була винесена загальна тема “Сучасні аспекти співвідношення філософії і науки“. В організаційному плані конференція складалась із двох частин: перша частина – урочиста. На ній кафедру із ювілеєм привітали ректор “Львівської політехніки“ проф. Ю.Я. Бобало, декан філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка проф. В.П. Мельник, професор кафедри історії західної філософії Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова А.Ф. Зотов, зав. кафедри філософії та історії науки Інституту філософії Російської академії наук, проф. В.Л.Васюков, директор Інституту гуманітарних і соціальних наук Львівської політехніки проф. І.П. Карий. Друга частина конференції являла собою XX читання пам'яті Казимира Твардовського. У цій частині конференції було заявлено 135 доповідей та виступів, проте реально участь у конференції взяли 97 осіб, котрі виголосили доповіді на пленарному засіданні, на чотирьох секційних засіданнях конференції або взяли участь в обговореннях та дискусіях. За підсумками роботи була прийнята Резолюція конференції.